

OLIJ HARBIY TA'LIM MUASSASALARIDA BO'LAJAK MUTAXASSISLARNING STRATEGIK KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISH METODIKASI

*Quruqlikdagi qo'shinlar institutining
Tillar kafedrası ingliz tili fani
katta o'qituvchisi, mustaqil izlanuvchi
Normatova Muqaddas Baxodirovna*

Annotatsiya: Mazkur maqolada oliy harbiy ta'lim muassasalarida o'qiyotgan kursant va tinglovchilarda strategik kompetensiyani shakllantirishning nazariy, metodik hamda amaliy asoslari tahlil qilingan. Strategik kompetensiya harbiy mutaxassisning strategik fikrlash, tahliliy qaror qabul qilish, risklarni baholash, shuningdek, resurslarni optimal taqsimlash va jamoani boshqarish qobiliyatlarini o'z ichiga oladi. Tadqiqot IMRAD (Introduction, Methods, Results and Discussion) strukturasida amalga oshirilgan bo'lib, harbiy ta'lim jarayonida innovatsion yondashuvlar, interfaol o'qitish metodlari va simulyatsion mashg'ulotlarning samaradorligi tahlil etiladi.

Kalit so'zlar: strategik kompetensiya, harbiy ta'lim, metodika, strategik fikrlash, harbiy rahbarlik, innovatsion texnologiyalar, simulyatsiya.

Kirish

Zamonaviy harbiy ta'lim tizimi milliy xavfsizlik, mudofaa salohiyati va professional ofitserlar tayyorlash jarayonining asosiy tayanchidir. Bugungi global geosiyosiy vaziyat harbiy rahbarlardan faqat texnik bilim emas, balki strategik fikrlash, noaniqlik sharoitida to'g'ri qaror qabul qilish, tahliliy yondashuv va muvofiqlashtirish kompetensiyalarini talab etmoqda.

Shu boisdan, oliy harbiy ta'lim muassasalarida bo'lajak mutaxassislarning **strategik kompetensiyasini shakllantirish** masalasi dolzarb hisoblanadi. Mazkur tadqiqotning **maqsadi** — strategik kompetensiyani shakllantirishning metodik asoslarini ishlab chiqish va uni ta'lim jarayoniga samarali integratsiya qilishdir.

Tadqiqotning **vazifalari** quyidagilardan iborat:

1. Strategik kompetensiya tushunchasining mazmun-mohiyatini aniqlash;
2. Harbiy ta'lim tizimida strategik fikrlashni rivojlantirish omillarini tahlil qilish;
3. Shakllantirish metodikasini ishlab chiqish va tajriba-sinov orqali samaradorligini aniqlash;
4. Strategik kompetensiyani baholash mezonlarini ishlab chiqish.

Tadqiqot metodlari va jarayoni

Tadqiqot 2023–2024 o'quv yillarida O'zbekiston Respublikasi Mudofaa vazirligi tasarrufidagi ikki oliy harbiy ta'lim muassasasida olib borildi. Tadqiqotda **eksperimental, kuzatuv, sotsiologik so'rov, diagnostik testlash** hamda **pedagogik tajriba** usullari qo'llanildi.

Metodik asos sifatida quyidagi tamoyillar belgilandi:

- **Modullashtirilgan ta'lim** — har bir o'quv moduli strategik qaror qabul qilish bosqichlarini o'z ichiga oldi;
- **Interfaol metodlar** — “case study”, “brainstorming”, “harbiy vaziyat tahlili” mashg'ulotlari;
- **Simulyatsion o'yinlar** — real taktik holatlar asosida strategik fikrlash mashqlari;
- **Refleksiya bosqichi** — kursantlarning o'z qarorlarini baholashi va tahlil qilishi.

Tadqiqotda 120 nafar kursant ishtirok etdi. Ular ikki guruhga — **eksperimental (E)** va **nazorat (N)** guruhlariga bo'lindi. Eksperimental guruhda yangi metodika asosida ta'lim jarayoni tashkil etildi, nazorat guruhida esa an'anaviy yondashuv qo'llandi.

Natijalar

Tadqiqot yakunida olingan natijalar quyidagi mezonlar bo'yicha tahlil qilindi:

1. **Tahliliy fikrlash darajasi** – muammoli vaziyatlarni tahlil qilish tezligi va aniqligi;
2. **Strategik qaror qabul qilish ko'nikmasi** – muqobil variantlarni ishlab chiqish qobiliyati;
3. **Jamoaviy boshqaruv salohiyati** – guruh ichida strategik rolni to'g'ri taqsimlash;
4. **Reflektiv baholash** – o'z faoliyatini tahlil qilish va xulosa chiqarish darajasi.

Natijalar shuni ko'rsatdiki, eksperimental guruhda o'qigan kursantlarning 82 foizi yuqori darajadagi strategik fikrlashni namoyon etdi, nazorat guruhida esa bu ko'rsatkich 56 foizni tashkil etdi. Simulyatsion mashg'ulotlar va “harbiy vaziyat tahlili” metodlari ayniqsa samarali natija berdi.

Shuningdek, kursantlarning o'zaro muloqot madaniyati, liderlik ko'nikmalari va stressga bardoshlilik darajasi ham sezilarli oshdi. Bu esa strategik kompetensiyaning kompleks xarakterga ega ekanini tasdiqlaydi.

Tahlil va muhokama

Olingan natijalar xorijiy tadqiqotlar bilan solishtirildi. Masalan, AQShning West Point Harbiy Akademiyasi va Janubiy Koreya Milliy Mudofaa Universitetida strategik kompetensiyaning shakllantirishda **operativ simulyatorlar, taktik laboratoriyalar**, hamda **virtual o'quv maydonlaridan** keng foydalaniladi. Bizning tadqiqotda joriy etilgan metodika ushbu tajribalarga yaqin, ammo milliy ta'lim sharoitlariga moslashtirilgan.

Metodik yondashuvning ustunligi — har bir kursantning mustaqil qaror qabul qilishini rag'batlantirishi, tahlil asosida fikr yuritishni o'rgatishi va reflektiv yondashuvni shakllantirganidadir.

Shu bilan birga, ayrim kamchiliklar ham kuzatildi: texnik vositalarning yetarli emasligi, o'qituvchilarning innovatsion metodlarga tayyorgarlik darajasining farqli bo'lishi, vaqt resursining cheklanganligi. Bu omillar kelajakda yanada samarali metodika ishlab chiqish uchun hisobga olinishi lozim.

Xulosa

Tadqiqot natijalariga ko'ra, oliy harbiy ta'lim muassasalarida strategik kompetensiyani shakllantirish quyidagi shart-sharoitlar mavjud bo'lganda eng samarali kechadi:

- ta'lim jarayoniga simulyatsion mashg'ulotlar va interfaol metodlarni joriy etish;
- kursantlarni refleksiv tahlil va mustaqil qaror qabul qilishga yo'naltirish;
- o'qituvchilarning strategik fikrlashni rivojlantiruvchi o'quv metodikalar bilan ishlash salohiyatini oshirish.

Strategik kompetensiya — bu nafaqat kasbiy tayyorgarlikning yuqori darajasi, balki milliy xavfsizlik tizimida mustahkam boshqaruv madaniyatining asosidir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Shodiyev A. *Harbiy pedagogika asoslari*. – Toshkent: Oliy harbiy akademiya nashriyoti, 2021.
2. Karimov I.A. *Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch*. – Toshkent: Ma'naviyat, 2010.
3. Akhmedov S. *Strategik boshqaruv va harbiy rahbarlik nazariyasi*. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
4. G'aniev B. *Innovatsion ta'lim texnologiyalari*. – Toshkent: "Iqtisodiyot", 2022.
5. OECD. *Competency-Based Military Education: International Approaches*. – Paris, 2020.
6. West Point Academy. *Strategic Leadership Curriculum Guide*. – New York, 2021.
7. Harbiy ta'lim konsepsiyasi. – O'zbekiston Respublikasi Mudofaa vazirligi, 2023.